

УДК 30.101.52

МІСЦЕ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ: РЕТРОСПЕКТИВА ТА СУЧАСНИЙ СТАН В УКРАЇНІ

Семіколенова С.В.

Вступ

Однією з найважливіших галузей соціальної сфери в Україні є готельне господарство, яке також являє собою стимул для поживлення економічного стану країн і окремих регіонів. Готельне господарство впливає на розвиток міжнародних зв'язків, оскільки міжнародний туризм є постійним джерелом для поповнення валютних надходжень и державного бюджету. Стан готельного господарства України віддзеркалює міжнародні відносини з іншими країнами світу, є дійовим фактором підвищення престижу країни в міжнародному співтоваристві та ділових колах.

Слід відзначити, що готельне господарство є відносно молодого галуззю як в Україні, так і в світі, хоча свої корені бере з давніх часів. Сучасного вигляду воно починає набувати з середини ХХст., зі створенням міжнародних організацій, розширенням діапазону їх діяльності.

Постановка задачі

Головне завдання даного наукового дослідження – розкрити питання важливості розвитку готельної галузі у історичній ретроспективі та в сучасних умовах господарювання.

Результати дослідження

Готелі в сучасному розумінні були відомі ще в часи Давньої Греції. Як правило, вони споруджувалися поблизу місць, де відбувалися громадські свята, наприклад Олімпійські ігри, або поблизу визначних пам'яток, таких як храм Афродіти в Олімпії [7]. Тобто можна сказати, що готелі, або таверни, як тоді вони називалися, були важливим елементом соціального і релігійного життя. Спочатку вони призначалися тільки для надання послуг харчування. Але пізніше, з розвитком торгівлі, а тому і тривалістю подорожей, потрібно було забезпечувати мандрівників не лише харчуванням, а й ночівлею. Це зумовило появу таких підприємств, як заїжджі двори.

Система заїжджих дворів була досить розвинута в Римській Імперії. Римський „готель” являв собою певний комплекс приміщень досить широкого функціонального призначення: це були не лише кімнати для розміщення подорожуючих, але і складські приміщення, стайні, крамниці, майстерні тощо, які мали у своєму розпорядженні необхідний перелік послуг. Вже тоді державою була розроблена певна класифікація таких підприємств. Їх існувало два типи: лише для патріциїв (мансіонес) та для плебеїв (стабулярії) [2, с.6].

Велике значення в появі готельних підприємств мав розвиток торговельних зв'язків на Близькому Сході, в Азії і Закавказзі. На території цих регіонів проходили найбільші торговельні шляхи, якими рухалися каравани з товаром. Караван-сараї, або караванні будинки, служили тимчасовим притулком учасників караванів. Кожен мандрівник незалежно від національності і релігії одержував на три дні ночівлю з харчуванням, медичним доглядом, а бідняки – навіть деяку одежу. І все це здійснювалося за рахунок держави.

Після падіння Римської Імперії починається новий історичний етап розвитку готельних підприємств. В цей час велике значення мають релігійні традиції. Церква стала відігравати вирішальну роль у житті суспільства і була єдиним авторитетом, який визнавали в будь-якій

країні. Збільшилася кількість людей, що здійснювали паломництво до святих місць, тому церква зобов'язувала монастирі надавати гостинність паломникам та організувати їм харчування і ночівлю. Основним юридичним актом щодо розвитку готельної справи цього періоду можна вважати едикт Карла Великого. Він накладав на монастирі і церкви обов'язок утримання „госпіціїв“ (будинків, установ на зразок готелів з характером монастиря), які надають мандрівникам ночівлю, харчування, лікувальну допомогу тощо. Особливу популярність такі установи набули у Швейцарії. Завдяки цьому вона має найстаріші готельні традиції і до сьогоднішнього дня користується у світі найвищим авторитетом у цій сфері.

З часом безкоштовний притулок починає перетворюватися в спеціальні, розраховані на отримання прибутку, підприємства. В результаті постійного зростання вимог подорожуючих і з розвитком технічного прогресу ці установи набувають новіших і різноманітніших форм, перетворюючись на готельні підприємства, схожі на сучасні.

У XII – XIII ст. перші готелі, які називалися „ямами“, з'явилися на Русі. В XV ст. у великих російських містах почали будуватися гостинні двори, які відрізнялися від заїжджих тим, що, крім ночівлі і харчування, тут можна було здійснювати комерційні операції. Тобто в гостинних дворах кімнати для відпочинку поєднувалися з торговельними рядами, лавками або складами. Розселення іноземних мандрівників відбувалося за національною ознакою. На Русі, наприклад, у XV – XVII ст. існували „німецькі“, „голландські“, „англійські“, „грецькі“, „вірменські“ та інші гостинні двори.

У XV ст. в деяких установах нараховувалося вже від 20 до 30 кімнат. Також в готелях почали з'являтися відкриті галереї, сади і галявини для гри в кулі, кості, доміно, більярд. Цей період характеризується зародженням перших видів готельних послуг.

У XVI ст. деякі готелі стали випускати неофіційні грошові знаки. Дозвіл випускати монети вказував на те, що готелям і їх власникам у той час приділяли особливу увагу.

У 1607 р. перший заїжджий двір з'явився в Америці. І число таких дворів збільшувалося в міру того, як європейські переселенці освоювали все нові і нові території. Як і в Європі, заїжджі двори в Америці будувалися і як житло для господарів, і як тимчасовий притулок для мандрівників, але ще не були комерційні підприємства.

Якісні зміни почали відбуватися лише наприкінці XVIII ст. У 1764 р. з'явився перший комерційний готель, побудований винятково з метою обслуговування клієнтів. Відкриття готелю „Сіті Отель“ у Нью-Йорку було початком будівництва інших готелів [1].

Розвиток різних форм туризму створював постійно зростаючі потреби в готелях і закладах харчування. В спеціально побудованих будівлях, типу резиденцій або державних особняків, починають з'являтися великі готелі. Звідси і походить французька назва „отель“, що означає міський палац магната, місце перебування представника іноземної держави чи міської влади, тобто будинок, передбачений для розміщення в ньому важливих гостей.

Зростання вимог клієнтів щодо готельних підприємств та розширення сфери послуг сприяло підвищенню комфорту та рівня оснащення готелів. А це, в свою чергу, зумовило конкуренцію в даній галузі.

Необхідно підкреслити, що деякі спеціалісти вважають XIX ст. переломним моментом у розвитку готельного господарства. Це час, коли співіснували старі та нові традиції подорожей.

З одного боку, залишаються подорожі (як вид дозвілля), пов'язані з певною культурою, світорозумінням та особистим розвитком. З іншого – нові форми готельного сервісу, що пов'язані з цивілізацією індустріального суспільства. Якщо такі країни, як Англія або США, вже мали сформований спосіб життя, що був характерний для індустріального суспільства, то в країнах Східної і Південної Європи зберігалися старі форми побуту і культури. Звичайно, у подорожуючих були різні уявлення про комфорт. Тому розширення і модернізація готельних послуг стають нестримними, незважаючи на критику захисників культурних традицій.

Слід зазначити, що з кінця XIX ст. розвиток готельного господарства впливає на розширення туристичної сфери і формування ринків збуту готельних послуг. Будівництвом

**МІСЦЕ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ:
РЕТРОСПЕКТИВА ТА СУЧАСНИЙ СТАН В УКРАЇНІ**

готелів, підготовкою кадрів, питаннями ціноутворення почали займатися готельні об'єднання, синдикати, акціонерні товариства, корпорації. З підвищенням якості та надійності транспортних перевезень збільшується кількість подорожуючих. У цей період, враховуючі усі ці фактори, зростає кількість готелів не лише в Європі, але і на Близькому Сході, в північній частині африканського континенту та північній Америці. У 1906 р. було організовано Міжнародний Союз власників готелів, що об'єднував власників 1700 готелів із різних країн світу. Загальним завданням цього руху було створення єдиної системи класифікації готелів. У 1913 р. в Австро-Угорщині вже існувало 15 тис. готелів, у Німеччині – 90 тис., у Росії налічувалося 4,7 тис. готелів, що були в приватній власності, не враховуючи постійних дворів і трактирів з номерами. Важливою подією стає відкриття інституту готельної справи у Дюссельдорфі.

Початок ХХ ст. асоціюється у спеціалістів в цій сфері із появою готелів для бізнесменів і комерсантів. Це була зовсім нова концепція готельної справи, заснована на наданні клієнтам максимальних зручностей.

Друга світова війна стає початком значних переїзтів територією США великої кількості людей. Цей факт не міг не вплинути на готельну індустрію. Саме в цей період туризм набуває дійсно масового характеру – він стає не предметом відпочинку, а потребою. Ця потреба була настільки велика, що готелі були змушені працювати зі 100% навантаженням.

Треба також відзначити і інші зміни. Наприклад, враховуючи той факт, що в американському житті відбуваються значні зміни і багато людей починають подорожувати своїм ходом, тобто на автомобілях, з'являються такі установи, як мотелі. У 1952 р. Кемон Уілсон побудував перший готель для автомобілістів „Холідей-Інн”. Як визнання нової готельної концепції, власників мотелів та готелів для автотуристів приймають до Американської Готельної Асоціації, що пізніше була перейменована в Американську Асоціацію Мотелів та Готелів. Звідси можна зробити висновок, що США зробили значний внесок у розвиток готельних підприємств. Саме тут вперше стали запроваджуватися такі нові послуги для клієнтів, як кондиціонери повітря з апаратурою для індивідуального контролю, телевізійна система в номерах з автономною демонстрацією фільмів, індивідуальна сигналізація, більш досконалі засоби зв'язку, електронна система управління і резервування місць під час обслуговування тощо.

Спорудження готелів стало невід'ємною частиною містобудування і у СРСР. В 60-70 рр. для задоволення зростаючих потреб у містах, на курортах, туристських маршрутах СРСР споруджено значну кількість комфортабельних готелів, зокрема на Україні – в Києві, Донецьку, Запоріжжі, Одесі, Черкасах, Сімферополі, Каневі, на Яблуницькому перевалі, в Трускавці, Моршині, Ялті тощо. На 1.01.1980 р. 327 міст України мали готелі [4; 5].

Щодо сьогоденного розвитку готельного сектору в Україні, він не втрачає свого великого значення та має безперечний вплив на економічний стан країни.

Таблиця 1. Динаміка та структура готельних підприємств України [3]

Тип готельного підприємства	1999 р.		2003 р.	
	Кількість одиниць	% до підсумку	Кількість одиниць	% до підсумку
Готелі	872	65,8	776	63,8
Мотелі	21	1,6	23	1,9
Готельно-офісні центри	5	0,3	7	0,6
Кемпінги	10	0,7	9	0,7
Молодіжні турбази та гірські притулки	11	0,9	26	2,2
Інші	407	30,7	377	31,0
У цілому	1326	100,0	1218	100,0

В 2003 р. в Україні, порівняно з 1999, число підприємств готельного господарства скоротилося на 108 одиниць, або на 8,1% (табл.1). Найбільше скоротилася кількість готелів, число яких за даний період зменшилось на 96 одиниць, або на 11%. Розглядаючи структуру готельного господарства України в 2003 р., слід зазначити, що готелі складають лівову частку в загальній кількості готельних підприємств країни (63,8%). Інші підприємства готельного господарства становлять 31,0%. До них відносять: гуртожитки, літні будинки, квартири, що здаються для відпочинку тощо.

Треба зауважити, що, враховуючи те, що готельне господарство дає досить швидке повернення вкладених коштів, в Україні воно розвинуто ще недостатньо. Станом на 1 січня 2004 р. на території України функціонувало 1218 підприємств готельного господарства, що на 178 одиниць (12,8%) менше, ніж у 1995 р., і на 36 одиниць (2,9%) менше, ніж у 2002 р.

Протягом 1999-2002 рр. доходи готельного господарства склали щорічно близько 0,3% валової доданої вартості всіх галузей економіки України, у 2003 р. цей показник дещо збільшився і склав 0,4%. З 1995 року кількість підприємств готельного господарства постійно зменшувалася. Цей факт можна пояснити у багатьох випадках збитковістю готельних підприємств, неможливістю подальшого утримання та передачею в оренду іншим підприємствам, організаціям і установам, зміною форми власності, тобто продажем фізичним особам у приватну власність.

Висновки

Протягом останніх років було прийнято ряд нормативних актів, спрямованих на розвиток туристичної діяльності, які безпосередньо мають вплинути на розвиток готельного господарства країни. Одним з найважливіших завдань „Державної програми розвитку туризму України на 2002-2010 рр.” є становлення в Україні сучасного вискооефективного і конкурентноздатного туристського комплексу. Реалізація цієї програми передбачає формування сучасного вітчизняного туристичного ринку, поглиблення спеціалізації і кооперації в роботі туристичних підприємств, забезпечення умов для розвитку різних видів внутрішнього і в'їзного туризму, інтеграцію України до системи туристичного ринку, розвиток міжнародного співробітництва в сфері туризму, а також вирішення цілого комплексу завдань у сфері підготовки кадрів для галузі.

Список літератури

1. Котлер Ф., Боуен Дж. Маркетинг. Гостеприимство. Туризм. – М.: ЮНИТИ. 2003.
2. Роглев Х.Й. Основи готельного менеджменту: Навч. посіб. – К.: Контор. 2005.
3. Статистичний бюлетень: Готелі та інші місця для короткострокового проживання. Державний комітет статистики України. – К., 2004.
4. Українська радянська енциклопедія. Т.3. Головна редакція Української радянської енциклопедії. – К., 1979.
5. Украинская советская энциклопедия. Т.5. Главная редакция Украинской советской энциклопедии. – К., 1981.
6. Уніфіковані технології готельних послуг: Навч. посіб. / За ред. проф. В.К. Федорченка. – К.: Вища шк., 2001.
7. Брокгауз Ф.А., Ефрон И.А. Энциклопедический словарь. Том XI. – СПб.: Типо-Литография И.А. Ефрона. 1892.

Поступила до редакції 02.03.2005 р.